

Sygn. akt III KS 2/23

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 8 lutego 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Puskarski (przewodniczący)

SSN Kazimierz Klugiewicz (sprawozdawca)

SSN Eugeniusz Wildowicz

Protokolant Katarzyna Gajewska

w sprawie **Z. R.**,

oskarżonego z art. 207 § 1 k.k. i art. 190 § 1 k.k.,

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu

w dniu 8 lutego 2023 r.,

skargi obrońcy oskarżonego na wyrok Sądu Okręgowego
w Rzeszowie

z dnia 8 listopada 2022 r., sygn. akt III Ka 603/22,

uchylający wyrok Sądu Rejonowego w Rzeszowie

z dnia 6 kwietnia 2022 r., sygn. akt X K 487/17,

i przekazujący sprawę do ponownego rozpoznania,

na podstawie art. 539e § 2 k.p.k.,

**1. uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania w
postępowaniu odwoławczym;**

**2. zarządza zwrot na rzecz Z. R. kwoty 450 (czterystu
pięćdziesięciu) złotych, wniesionej tytułem opłaty od skargi.**

UZASADNIENIE

Z. R. został oskarżony o to, że:

1. w okresie od bliżej nieustalonego dnia dziennego i miesiąca 2011 r. nie później niż do dnia 12 października 2016 r., w miejscu zamieszkania w m. K. woj. [...] i innych miejscach, znęcał się psychicznie i fizycznie nad osobami najbliższymi, tj. członkami rodziny - żoną G. R. oraz małoletnimi dziećmi P. R., lat 15, W. R., lat 9 oraz K. R., lat 7, w ten sposób, że znajdując się najczęściej pod wpływem alkoholu bez powodu lub z oczywistych błahych powodów wszczynał awantury domowe w obecności dzieci, krzykiem i hałasem niepokoił domowników, zakłócając im spokój, możliwość prawidłowego wypoczynku nauki i rozwoju, podczas których to niszczył mienie, znieważał członków rodziny słowami powszechnie uznanymi za wulgarne i obraźliwe, straszył i groził popełnieniem czynów zabronionych na ich szkodę, w tym naruszeniem ich nietykalności cielesnej, zakazywał kontaktu z osobami dla nich najbliższymi ze strony żony, utrudniał żonie dostęp do wspólnie zamieszkiwanego domu, poprzez zamykanie przed nią drzwi oraz zakazywanie ich otwierania i niewpuszczanie jej do pomieszczeń mieszkalnych, wymuszał znajdując się w tym stanie podejmowanie przez współmałżonkę kontaktów seksualnych, a w innych okolicznościach groził jej pobiciem, a także naruszał jej oraz najczęściej najstarszej córki P. R. nietykalność cielesną poprzez popychanie, wykręcanie rąk, przytrzymywanie i szarpanie za odzież oraz uderzanie po ciele, zmuszając w takich wypadkach najstarszą córkę do zamykania się przed nim w łazience w obawie dopuszczenia się na jej osobie dalszej przemocy fizycznej oraz zmuszał ją do wykonywania przez nią nadmiernie obciążających prac domowych, które winien wykonywać sam oraz sprawowania opieki nad młodszym rodzeństwem, zwalniając się z takiego obowiązku i nie zapewniając prawidłowej opieki i osobistego wychowania dzieci oraz wykonania takich prac samodzielnie, spożywając w tym czasie alkohol, po zakup którego zabierał również do sklepu małoletnie dzieci, grając w ich obecności na urządzeniach do gier losowych i przeznaczając na to środki finansowe, które winny być przeznaczone na utrzymanie rodziny, jednocześnie nie zapewniając w sposób dostateczny takich środków

współmałżonce oraz dzieciom, niełożył należycie na utrzymanie rodziny, pomimo iż miał możliwości i świadczył w tym okresie pracę przez co uniemożliwiał prawidłowe funkcjonowanie rodziny, jej rozwój oraz zaspokajanie podstawowych jej potrzeb życiowych i prawidłowego rozwoju i wychowania małoletnich dzieci,

tj. o przestępstwo z art. 207 § 1 k.k.;

2. w dniu 26 listopada 2016 roku, w K. woj. [...], wyrażał pod adresem M. Ł. groźby dotyczące pobicia jej, gdzie groźby te wzbudziły w zagrożonej uzasadnioną obawę, że będą spełnione,

tj. o przestępstwo z art. 190 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w Rzeszowie wyrokiem z dnia 6 kwietnia 2022 r., sygn. akt X K 487/17, uniewinnił oskarżonego Z. R. od popełnienia zarzucanych mu występów.

Od tego wyroku apelacje na niekorzyść oskarżonego wniósł prokurator, który zaskarżył ww. wyrok w całości oraz kurator oskarżycieli posiłkowych: P. R., W. R. i K. R., zaskarżając orzeczenie Sądu pierwszej instancji w zakresie pierwszego z zarzucanych oskarżonemu czynów.

W obu apelacjach podniesiono zarzut błędu w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę wyroku, mającego wpływ na jego treść, a następnie wniesiono o uchylenie zaskarżonego orzeczenia, odpowiednio: w całości i w zaskarżonej części, i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Okręgowy w Rzeszowie wyrokiem z dnia 8 listopada 2022 r., sygn. akt III Ka 603/22, uchylił zaskarżony wyrok i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania.

Skargę na wyrok Sądu odwoławczego wniósł obrońca oskarżonego, który podniósł zarzut naruszenia przepisu art. 437 § 2 k.p.k., polegającego na uchyleniu wyroku Sądu I Instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania temu Sądowi, w sytuacji gdy nie zaistniały przesłanki określone w art. 439 § 1 k.p.k. i art. 454 k.p.k., a nie jest konieczne przeprowadzenie na nowo przewodu sądowego w całości, zaś wskazania Sądu odwoławczego co do dalszego postępowania ograniczają się do zalecenia ponownego przeprowadzenia całego postępowania celem dokonania ponownej analizy ustaleń faktycznych w zakresie realizacji przez oskarżonego znamion przestępstwa znęcania się i gróźb karalnych.

Wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Rzeszowie jako Sądowi II instancji do ponownego rozpoznania.

Prokurator w odpowiedzi na skargę, wniósł o jej uwzględnienie.

Sąd Najwyższy rozważył, co następuje.

Skarga jest zasadna.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego powszechnie akcentuje się, że „zgodnie z art. 539a § 3 k.p.k. skarga od wyroku sądu odwoławczego uchylającego wyrok sądu I instancji i przekazującego sprawę do ponownego rozpoznania może być wniesiona wyłącznie z powodu naruszenia art. 437 k.p.k. lub z powodu uchybień określonych w art. 439 § 1 k.p.k. Zawarty w tym przepisie zwrot <<wyłącznie>> oznacza, że określony w nim katalog podstaw wniesienia skargi ma charakter zamknięty i ogranicza się do dwóch uchybień: zaistnienia bezwzględnych przyczyn odwoławczych oraz naruszenia art. 437 § 2 zdanie drugie k.p.k. Zgodnie z tym ostatnim przepisem uchylenie orzeczenia i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania limitowane jest wystąpieniem wypadków z art. 439 k.p.k., art. 454 k.p.k. lub koniecznością przeprowadzenia przewodu w całości. (...) W razie stwierdzenia konkretnych treściowych braków części dowodów osobowych i nieosobowych, Sąd II instancji był zarówno uprawniony, jak i zobowiązany do tego, by czynności dowodowe autonomicznie przeprowadzić, skoro aktualnie obowiązujące regulacje postępowania odwoławczego, w tym wynikające z art. 452 k.p.k., wskazują na znaczne możliwości orzekania reformatoryjnego sądu odwoławczego, także w oparciu o dowody przeprowadzone wyłącznie w tej fazie postępowania. Zmiana wyroku sądu I instancji, także zresztą utrzymanie go w mocy, wykluczona jest jedynie wówczas, gdyby w postępowaniu odwoławczym należało przeprowadzić przewód sądowy w całości, a więc przeprowadzić wszystkie dowody na nowo” (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2022 r., I KS 3/22, LEX nr 3392041; zob. też np. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2022 r., I KS 15/22, LEX nr 3409763). Uwzględniając tak zarysowane ramy postępowania skargowego, należy zauważyć, że autor skargi – odnosząc się do poszczególnych dowodów – akcentuje trafność ocen Sądu pierwszej instancji i wadliwość jej weryfikacji przez Sąd odwoławczy, podczas gdy w niniejszym postępowaniu co do zasady zagadnienia te nie mogą być przedmiotem analizy.

Odnosząc się zatem do właściwych, dopuszczalnych podstaw merytorycznych skargi należy stwierdzić, że lektura uzasadnienia zaskarżonego wyroku – chociaż niełatwa z uwagi na styl wyводу oraz błędy pisarskie – wskazuje, iż Sąd ten dokonał szczegółowej weryfikacji oceny zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego i jako podstawę uchylenia zaznaczył art. 454 § 1 k.p.k., który wskazał również na końcu pisemnych motywów wyroku w części dotyczącej rozważenia zasadności podniesionych w apelacjach zarzutów. Jednocześnie jednak Sąd odwoławczy stwierdził, że materiał zebrany w toku postępowania w przedmiotowej sprawie wykazuje istotne luki (s. 6 uzasadnienia wyroku Sąd *ad quem*), podkreślając w końcowej części wyводу, że materiał ten będzie wymagał uzupełnienia przy ponownym rozpoznaniu sprawy (s. 13 uzasadnienia wyroku Sądu drugiej instancji). Sąd odwoławczy dodatkowo zauważył, że Sąd *meriti* będzie zmuszony pochylić się nad aktami sprawy, dostrzegając wnioski dowodowe zapomniane w toku postępowania (s. 12 uzasadnienia).

W uchwale 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2018 r. (I KZP 10/18, OSNK 2018/11/73) stwierdzono, że: „możliwość uchylenia wyroku uniewinniającego, umarzającego albo warunkowo umarzającego postępowanie karne i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania związana z regułą *ne peius* określona w art. 454 § 1 k.p.k. (art. 437 § 2 zd. drugie k.p.k.) zachodzi dopiero wtedy, gdy sąd odwoławczy – w wyniku usunięcia stwierdzonych uchybień stanowiących jedną z podstaw odwoławczych określonych w art. 438 pkt 1-3 k.p.k. (czyli np. po uzupełnieniu postępowania dowodowego, dokonaniu prawidłowej oceny dowodów, poczynieniu prawidłowych ustaleń faktycznych) - stwierdza, że zachodzą podstawy do wydania wyroku skazującego czemu stoi na przeszkodzie zakaz określony w art. 454 § 1 k.p.k. Sama tylko możliwość wydania takiego wyroku w ponownym postępowaniu przed sądem pierwszej instancji jest niewystarczająca dla przyjęcia wystąpienia reguły *ne peius* określonej w art. 454 § 1 k.p.k.” Tymczasem w rozpoznawanej sprawie doszło do sytuacji, w której Sąd drugiej instancji, dostrzegając braki w materiale dowodowym, nie uzupełnił ich w toku postępowania odwoławczego i orzekł kasatoryjnie, przedwcześnie powołując się na regułę *ne peius* określoną w art. 454 § 1 k.p.k. Skoro bowiem w jego przekonaniu należało przeprowadzić niektóre czynności dowodowe, to nie było

jeszcze możliwe wyrażenie definitywnego poglądu o istnieniu podstaw do skazania Z. R.. Sąd odwoławczy w sposób nieuprawniony powołał się więc na aktualizację zakazu, o którym mowa w art. 454 § 1 k.p.k., dopuszczając się tym samym obrazy art. 437 § 2 k.p.k. Konieczne stało się zatem uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Rzeszowie do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym, w którym możliwe będzie przeprowadzenie wymaganych czynności dowodowych, a następnie podjęcie rozstrzygnięcia zgodnego z treścią art. 437 § 1 i 2 k.p.k.

Mając na uwadze powyższe rozważania, Sąd Najwyższy orzekł jak w wyroku, na podstawie art. 539f k.p.k. w zw. z art. 527 § 4 k.p.k., zwracając oskarżonemu Z. R. uiszczoną opłatę od kasacji. Zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego oskarżonego nie było możliwe, albowiem może to nastąpić w orzeczeniu kończącym postępowanie, zgodnie z art. 626 § 1 k.p.k. (*zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 13 lipca 2022 r., III KS 37/22, LEX nr 3480922*).